

**”Skruudaan mitä skruudaan
— yleensä täällä Stoorissa!”**

**Helsingin Diakonissalaitoksen
Kulttuuriyksikkö Stoorin asiakasprofiili**

5.10.2004

Sinikka Törmä, Kari Huotari

HAASTATTELUTUTKIMUS JA SEN EDUSTAVUUS	3
MINKÄLAISIA ASIAKKAITA STOORISSA KÄY?	4
1. Asuminen	4
2. Ikä, sukupuoli ja siviilisääty	5
3. Etninen tausta	5
4. Koulutustausta	6
5. Vankilatausta	6
STOORIN ASIAKKAIDEN TOIMEENTULO JA TERVEYS	6
6. Tulot	6
7. Terveystila	7
8. Ravinnon saanti	8
PÄIHTEET KESKEISESSÄ ASEMASSA	8
9. Erilaisten aineiden käyttö päihteinä	8
10. Päihteiden käyttäjien erilaiset tyypit	9
11. Stoorin päihteidenkäyttäjryhmien erityispiirteet	10
STOORIN ASIAKKUUS	12
12. Stoorissa käynti	12
13. Stoorin palvelujen käyttö	12
MUUT PALVELUT	15
14. Muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttö	15
TÄRKEIMMÄT HAVAINNOT	17

HAASTATTELUTUTKIMUS JA SEN EDUSTAVUUS

Kulttuuriyksikkö Stoorin asiakasprofilointi perustuu 81 asiakkaalle tehtyyn haastatteluun. Haastattelututkimuksen ja siihen liittyvän asiakaskunnan profiloinnin on tehnyt Sosiaalikehitys Oy Helsingin Diakonissalaitoksen toimesta. Haastattelut tehtiin strukturoituina lomakehaastatteluina, joissa käytiin läpi 56 eri kysymystä. Osassa kysymyksistä esitettiin valmiita vaihtoehtoja ja osa oli avokysymyksiä. Tässä raportissa esitetyt tiedot Stoorin asiakaskunnasta perustuvat haastattelututkimuksen osaan, jossa käytiin läpi asiakkaiden perustietoja (ikä, siviilisääty, asuminen ja toimeentulo), päihteiden käyttöä, terveydentilaa, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttöä sekä Stoorin palvelujen käyttöä ja niiden riittävyyttä.

Haastatteluihin pyydettiin kaikkia Stooriin 3.6. ja 29.6.2004 välisenä aikana saapuneita asiakkaita. Haastattelut teki viisi Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen opiskelijaa. He päivystivät joka aukiolopäivä pareittain Stoorissa ja pyysivät asiakkaita haastateltaviksi. Haastateltaviksi ei pyydetty kaikkien aggressiivisimmiksi ja arvaamattomimmiksi tiedettyjä asiakkaita. Henkilökunnan arvion mukaan nämä tutkimuksen ulkopuolelle jätetyt asiakkaat ovat tyypillisesti monien eri päihteiden, erityisesti huumeaineiden käyttäjiä. Hyvin päihtyneiden ja psyykkisesti erittäin huonokuntoisten asiakkaiden haastatteleminen ei olisi ollut myöskään eettisesti perusteltua.

Haastateltaviksi pyydettyistä asiakkaista 15 kieltäytyi. Lisäksi haastattelua ei voitu tehdä kolmelle halukkaalle asiakkaalle heidän voimakkaan päihtymyksensä vuoksi. Yksi haastateltava tarvitsi työntekijän tuekseen haastatteluun. Kaikki muut haastattelut tehtiin niin, että haastateltava ja haastattelija keskustelivat kahden kesken ja kävivät läpi kysymykset haastatteluihin erikseen varatuissa tiloissa. Vain yksi haastateltava keskeytti haastattelun.

Stoorissa pidettävän käyntitilaston mukaan haastattelututkimuksen tekoaikaan (3.6.–29.6.2004) Stoorissa kirjattiin yhteensä 1069 asiakaskäyntiä. Stoorissa pidettävät tilastot eivät kuitenkaan kerro yksittäisten asiakkaiden määrää, koska asiakkaista ei pidetä henkilötietorekisteriä. Osan asiakkaista tiedetään käyvän Stoorissa päivittäin tai jopa useamman kerran päivässä. Osa taas käy vain kerran kuukaudessa tai vielä harvemmin.

Haastattelututkimuksella saatiin tietoa myös asiakkaiden käyntitiheydestä Stoorissa (katso kappale 12). Näitä tietoja hyväksi käyttäen voitiin tilastollisin menetelmin laskea, että Stoorissa kävi tutkimusajankohtana noin 325 eri asiakasta. Haastatteluaineiston 81 asiakasta edustavat noin 25 % Stoorin asiakaskunnasta. Edustavuus on siis varsin hyvä. Tutkimuksen avulla ei kuitenkaan voida sanoa, kuinka paljon eri asiakkaita Stoorissa kaiken kaikkiaan käy.

Tuloksia tulkittaessa on huomattava, että tutkimus toteutettiin kesäaikana, jolloin työntekijöiden mukaan Stoorissa on hiljaisinta ja kävijöiden joukossa on tavallista enemmän satunnaisia asiakkaita. Turvallisuus- ja eettisistä syistä tehty ratkaisu haastateltavien joukon rajaamisesta saattaa lisäksi aiheuttaa sen, että psyykkisesti huonokuntoiset huumeiden käyttäjät ja kaikkein pahimmin syrjäytyneet asiakkaat ovat aineistossa hieman aliedustettuina. Haastatteluaineistoa voidaan kuitenkin pitää hyvänä poikkileikkauksena Stoorin asiakaskunnasta.

MINKÄLAISIA ASIAKKAITA STOORISSA KÄY?

1. Asuminen

Stoori on helsinkiläisten päihdeongelmaisten paikka. Tutkimukseen osallistuneista Stoorin asiakkaista yli puolet asuu Helsingissä (katso taulukko 1). Kukaan haastatelluista ei asu Espoossa tai Vantaalla vakinaisessa asunnossa. Yksi haastateltu asiakas oli tullut kauempaa muulta paikkakunnalta.

asuinpaikka	lkm	%
Helsinki	46	57
Espoo	0	0
Vantaa	0	0
muu paikkakunta	1	1
VVA	34	42
yhteensä	81	100

Taulukko 1. Asuinpaikka

Vähän alle puolet haastatelluista on vailla vakituista asuntoa. Heistä vain yksi on Vantaalla oleskeleva asunnoton, muut kaikki ovat helsinkiläisiä asunnottomia. Vakituudessa asunnossa asuvia on 58%. **Vakituudessa asunnossa Helsingissä asuvista valtaosa (85%) asuu Itä-Helsingin alueella.** Heistä kaksi ilmoitti asuvansa tarkemmin erittelemättä. Muiden itähelsinkiläisten asiakkaiden asuinalueet ovat Itäkeskus (9), Puotinharju (5), Herttoniemi, Vuosaari, Myllypuro, Vesala ja Mellunmäki (3), Meri-Rastila ja Kontula (2), Roihuvuori, Marjaniemi, Puotila ja Vartiokylä (1) sekä ”Itä-Helsinki”(2).

Pohjois-Helsingistä on kolme asiakasta. Heistä kaksi asuu Pihlajamäessä ja yksi Malmi - Pukinmäen alueella. Loput asiakkaat ovat keskustan alueelta, kaksi ydinkeskustasta, kaksi Kalliosta ja yksi Eirasta.

Vakituisesti jossakin asuvista Stoorin asiakkaista valtaosa asuu vuokra-asunnossa (katso taulukko 2). Tukiasunnossa ilmoitti asuvansa vain viisi asiakasta. Asunnottomista suurin osa asuu joko asuntoloissa ja yhteismajoituksissa tai ulkona.

asumismuoto	vakituisesti asuva		VVA		kaikki	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
omistusasunnossa	1	2			1	1
vuokra-asunnossa	38	81			38	47
alivuokralaisena	2	4			2	3
tukiasunnossa	5	11			5	6
vanhempien luona	1	2			1	1
tilapäisesti sukulaisten luona			1	3	1	1
tilapäisesti kavereiden luona			4	12	4	5
asuntolassa tai yhteismajoituksessa			13	38	13	16
laitoksessa			1	3	1	1
ulkona			11	32	11	14
kavereiden luona ja ulkona			3	9	3	4
kavereiden luona, ulkona ja asuntoloissa			1	3	1	1
	47	100	34	100	81	100

Taulukko 2. Vakituisesti asuvien ja vailla vakituista asuntoa olevien asumismuoto

Vailla vakituista asuntoa olevista 62 % ilmoitti yöpyvänsä yleensä Itä-Helsingissä. Muina yöpymisalueina mainittiin Kurvi, Hakaniemen alue, keskusta ja makasiinien alue. Vaikka yöpymisaluetta ei ole kaikissa vastauksissa mainittu, voi niistä päätellä, että Itä-Helsingin alueella yöpyviä on enemmänkin. Monilla asunnottomilla yöpymispaikka ja -tapa vaihtelevat. He yöpyvät ”milloin missäkin”, ”siellä sun täällä” tai ”joskus asuntolassa, joskus ulkona tai kavereiden luona”. Asunnottomista 15 eli hieman alle puolet ilmoitti yhdeksi asuintavakseen ulkona asumisen. Ulkona ainakin joskus asuvat yöpyivät vaihtelevasti tilapäisesti kavereiden luona, asuntoloissa ja ulkona. Heistä **pelkästään ulkona asuvia** on 11. Nämä täysin ilman majapaikkaa olevat ovat kaikki miehiä. Ulkona asuvien joukossa on rappukäytävissä, pusikoissa, metsämajoissa, kylmissä mökeissä ja autoissa yöpyviä.

Yhteensä 14 (41 % asunnottomista) Stoorin asiakasta ilmoitti yhdeksi asuintavakseen asuntolassa tai yhteismajoituksessa asumisen. **Pelkästään asuntolan tai yhteismajoituksen** ilmoitti asuintavakseen heistä 13. Yksi kertoi asuvansa vaihtelevasti ulkona, kavereiden luona tai asuntoloissa. Yhdeksän asuntolassa asuvaa kertoi asuinpaikakseen Sahaajankadun asuntolan/yhteismajoituksen. Yksittäiset asiakkaat yöpyivät myös Alppikadun ja Pursimiehenkadun asuntoloissa.

2. Ikä, sukupuoli ja siviilisäätty

Stoorin asiakkaista **enemmistö on miehiä**, naisten osuus on 12 % (katso taulukko 4). Vailla vakituista asuntoa olevista neljä on naisia. Naisten osuus vailla vakituista asuntoa olevista on jokseenkin yhtä suuri kuin vakituisesti asuvistakin.

Nuorin haastateltu asiakas on 28-vuotias ja vanhin 66-vuotias. Kaikkien asiakkaiden keski-ikä on 49 vuotta. Naisten keski-ikä on alhaisempi kuin miesten. Naiset ovat keskimäärin 46-vuotiaita ja miehet 50-vuotiaita. Suurin osa (61%) asiakkaista on **40-59-vuotiaita** miehiä.

ikä	-29 v		30-39 v		40-49 v		50-59 v		60 v-		yhteensä	
	lkm	%	Lkm	%	lkm	%	Lkm	%	lkm	%	lkm	%
nainen			4	40	3	30	2	20	1	10	10	100
mies	2	3	7	10	22	31	27	38	13	18	71	100
yhteensä	2	3	11	14	25	31	29	36	14	17	81	100

Taulukko 3. Stoorin asiakkaiden ikä sukupuoli

Vakituisessa asunnossa asuvien Stoorin asiakkaiden keski-ikä on kaksi vuotta korkeampi kuin asunnottomien. Erityisesti vanhimpaan ikäluokkaan kuuluvia on vakituisesti asuvien joukossa suhteessa enemmän kuin asunnottomien joukossa. Vastaavasti asunnottomien joukossa on suhteessa hiukan enemmän 30–39 -vuotiaita.

Suurin osa (67 %) Stoorin asiakkaista on siviilisäädyltään **eronneita tai naimattomia**. Ikäryhmään 40–59 -vuotta kuuluvia eronneita tai naimattomia on runsas puolet (52 %) asiakkaista. Erityisesti asunnottomien joukossa painottuvat selvästi eronneet ja muutoin erillään asuvat. Tyypillinen Stoorin asiakas onkin keski-ikäinen eronnut tai naimaton mies.

3. Etninen tausta

Haastatelluista valtaosa (90 %) on etniseltä taustaltaan alkuperäisiä suomalaisia. Lisäksi haastateltujen joukossa on seitsemän (9 %) romania ja yksi (1 %) venäläissyntyinen. Romanit ovat ”yliedustettuina” Stoorin asiakaskunnassa, kun ottaa huomioon, että Suomessa romanien osuus koko väestöstä on noin 0,2 %.

Kaikki romanit ja venäläissyntyinen asiakas ovat miehiä. Venäläissyntyinen asiakas ja romaneista kolme ovat vailla vakituista asuntoa. Romaneja on asunnottomien joukossa suhteellisesti yhtä suuri osuus kuin vakituisesti asuvienkin joukossa.

4. Koulutustausta

Stoorin asiakkaiden koulutustaso on keskimäärin melko alhainen. Suurin yksittäinen ryhmä on pelkän kansa- tai peruskoulun suorittaneet. Asunnottomien joukossa on suhteellisesti enemmän niitä, joilla oppivelvollisuuden suorittaminen on jäänyt kesken. Toinen suuri ryhmä on opisto- tai ammattikoulututkinnon suorittaneet, joita on sekä vakituisesti asuvien että asunnottomien joukossa melko paljon.

korkein koulutus	vakituisesti asuva		VVA		kaikki	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
kansa- tai peruskoulu kesken	2	4	5	15	7	9
kansa- tai peruskoulu	22	48	12	36	34	43
opisto tai ammattikoulu	18	39	12	36	30	38
ylioppilas tai lukio	2	4	1	3	3	4
ammattikorkeakoulu					0	
korkeakoulu	2	4	3	9	5	6
yhteensä	46	100	33	100		100

Taulukko 4. Vakituisesti asuvien ja vailla vakituista asuntoa olevien koulutustausta

Korkeakoulututkinnon suorittaneita on yhteensä viisi ja heitä on lukumäärältään ja suhteellisesti enemmän asunnottomien joukossa.

5. Vankilatausta

Suurin osa (62 %) haastatelluista asiakkaista on joskus ollut vankilassa. Erityisesti asunnottomilla on takanaan vankilatuomioita. Heistä 79 % on ollut vankilassa. Vastaavasti niistä, joilla on vakituinen asunto, puolet on ollut vankilassa. Vakituisesti asuvista noin joka kymmenennelle oli tulossa tuomio, tai he odottivat oikeudenkäyntiä. Asunnottomista sen sijaan kolmannes oli tuomittu tai oikeudenkäynti tulossa.

STOORIN ASIAKKAIDEN TOIMEENTULO JA TERVEYS

6. Tulot

Stoorin asiakkaiden tulon lähteet ovat hyvin vaihtelevia. Yleensä toimeentulo saadaan kuitenkin jostakin muualta kuin palkkatuloista. *Palkkatuloja* on vain kolmella haastatellulla. Yleisimmän yksittäisen tulonlähteen muodostavat *eläkkeet*. Eläke on yhtenä tulon lähteenä hiukan alle puolella asiakkaista. Eläkkeen ilmoitti ainoaksi toimeentulon lähteeksi 23 asiakasta (28 %). Seitsemän asiakasta (9 %) sai eläkkeen lisäksi asumistukea.

Toiseksi yleisin tulonlähde on **työttömyyskorvaus**. Sitä saa hieman alle kolmannes asiakkaista. Pelkkää työttömyyskorvausta saa 15 asiakasta (19 %). **Toimeentulotukea** saa hieman alle neljännes asiakkaista. Pelkkää toimeentulotukea ilmoitti saavansa kuusi (7 %) asiakasta. Toimeentulotuen ohella asiakkaat saivat yleensä asumistukea. **Rikokset** toimeentulon yhtenä lähteenä mainitsi seitsemän (9 %) asiakasta, joista yksi mainitsi ne ainoaksi tulonlähteeksi. Rikoksilla toimeen tuloa hankkivista seitsemästä asiakkaasta viisi on asunnottomia.

Seuraavassa taulukossa 5 on esitetty asiakkaiden ilmoittamat tulonlähteet. Taulukko kertoo kuinka moni asiakas on ilmoittanut saavansa tuloa kyseisestä lähteestä. Monilla asiakkailla on useampi kuin yksi tulonlähde.

tulon lähde	vakituisesti asuvat N= 47		VVA N=34		kaikki N=81	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Palkkatulo	2	4			2	2
työttömyyskorvaus	12	26	13	38	25	31
Eläke	22	47	14	41	36	44
asumistuki tai muut avustukset	15	32	3	9	18	22
toimeentulotuki	11	23	8	24	19	23
omaisilta saatu taloudellinen tuki	2	4	1	3	3	4
Rikokset	2	4	5	15	7	9
Muu	9	19	3	9	12	15
		100		100		100

Taulukko5. Vakituisesti asuvien ja vailla vakituista asuntoa olevien tulon lähteet

Asunnottomilla on useammin kuin muilla asiakkailla yhtenä tulonlähteenä työttömyyskorvaus. Vakituisesti asuvilla vastaavasti eläke on yleisempi tulonlähde. Lisäksi vakituisesti asuvat saavat asumistukea ja muita avustuksia. Toimeentulotukiasiakkaita on vakituisesti asuvista ja asunnottomista vajaa neljännes kummastakin ryhmästä.

Asiakkaiden ilmoittamat nettotulot kuukaudessa vaihtelivat 210 eurosta jopa 10 000 euroon. Yli puolella haastatelluista nettotulot jäivät alle 500 euron kuukaudessa. Pelkällä toimeentulotuella olevat arvioivat keskitulokseen kuukaudessa hieman alle 400 euroa, pelkkää työttömyyskorvausta saavat hieman yli 400 euroa. Pelkkää eläkettä saavat kertoivat keskitulokseen noin 800 euroa kuukaudessa. Muutaman yksittäisen asiakkaan ilmoittamat kaikkein suurimmat tulot olivat peräisin muista lähteistä kuin eläkkeistä, työttömyyskorvauksista tai tuista.

7. Terveydentila

Hieman yli puolet Stoorin asiakkaista arvioi oman terveydentilansa melko hyväksi tai erittäin hyväksi. Suurin yksittäinen ryhmä koostuu asiakkaista, joiden terveydentila on heidän omasta mielestään melko hyvä. Asunnottomien joukossa on muita enemmän niitä, jotka kokevat terveydentilansa erittäin huonoksi, mutta myös niitä jotka kokevat terveydentilansa erittäin hyväksi. Erittäin huonoksi terveydentilansa kokee joka neljäs asunnoton. Asunnottomilla on myös vakituisesti jossakin asuviin verrattuna selvästi useammin kipuja ja muita vaivoja. Todettuja sairauksia on hieman alle puolella kaikista haastatelluista asiakkaista. Niitäkin on asunnottomilla enemmän kuin vakituisessa asunnossa asuvilla.

Asiakkaita pyydettiin kertomaan myös psyykkisistä oireistaan. Hieman alle kolmanneksella kaikista haastatelluista ei heidän omasta mielestään ole psyykkisiä oireita. Eriasteinen masennus on Stoorin

asiakkaiden yleisin psyykkinen oire. Masennuksesta ainoana psyykkisenä oireenaan kertoi vajaa puolet haastatelluista. Psykoottisia oireita kertoi kokevansa neljännes asiakkaista. Päihteiden käyttöön liittyviä psykoottisia oireita on lähes joka viidennellä asiakkaalla. Monilla heistä on lisäksi masennusoireita. Muulloinkin kuin päihteiden käytön yhteydessä ilmeneviä psykoottisia oireita on joka kymmenennellä asiakkaalla. Lisäksi asiakkaat kertoivat paniikkihäiriöistä, pelkotiloista, raivokohtauksista, inihäiriöistä ja monista muista psyykkisistä oireista.

Vakituisesti jossakin asuvilla on asunnottomia enemmän satunnaista masennusta, kun taas asunnottomilla masennusta on usein jatkuvasti. Asunnottomat kokevat myös päihteiden käyttöön liittyviä psykoottisia oireita enemmän kuin vakituisesti jossakin asuvat. Asunnottomat kokevatkin psyykkisen tilansa huonommaksi kuin ne, joilla on vakituinen asunto.

8. Ravinnon saanti

Haastatteluissa kysyttiin asiakkailta, näkevätkö he koskaan nälkää ja mistä he yleensä saavat ateriansa. Suurin osa asiakkaista kertoi, että ei näe koskaan nälkää. Satunnaisesti nälkää näkeviä on haastateltujen joukossa kuitenkin noin kolmannes. Muutama mainitsi myös Stoorin yhtenä ruokailupaikkana: "Skruudaan mitä skruudaan — yleensä täältä Stoorista". Nälkää näkeviä on asunnottomien joukossa suhteessa huomattavasti enemmän. Asunnottomista kolme kertoi näkevänsä nälkää päivittäin.

Vakituisesti jossakin asuvista suurin osa ilmoitti saavansa päivittäiset ateriansa itse kaupasta ostamalla ja valmistamalla. Joillakin asiakkailla on äiti, joka laittaa heille ruokaa. Vakituisesti asuvista muutama mainitsi myös Stoorin yhtenä ruokailupaikkana. Joukossa on monia, joiden ravinnon saanti ei ole säännöllistä: *"sieltä sun täältä"*; *"kavereitten luona, joskus en syö ollenkaan"*; *"unohdan syödä; kun syön niin yleensä roskiksista"*; *"kavereitten kanssa syödään milloin missäkin. En yleensä syö lämpimiä aterioita"*.

Asunnottomien ravinnon saannissa korostuu Stoorin merkitys. Noin puolet mainitsi Stoorin ja lähes yhtä moni Sahaajankadun asuntolan. "Roskiksista" ruokansa hakevia on muutama samoin niitä jotka varastavat ruokansa. Muutama sanoi myös ettei juuri syö; nälkä menee ohi viinan voimalla. Ravinnon lähteet ovat asunnottomilla vielä huomattavasti enemmän hajallaan kuin niillä, joilla on asunto: *"milloin mistäkin, joskus syön Stoorissa, joskus pöllin"*, *"mistä satun saamaan, en syö joka päivä"*; *"Sahaajankadulta ja Stoorista, jos on rahaa"* (haastattelijan lisäys: *syönyt viimeksi maanantaina, nyt on perjantai*); *"en juuri syö, en pysty syömään"*; *"keräilen pulloja, pummailen ihmisiltä rahaa"*.

PÄIHTEET KESKEISESSÄ ASEMASSA

9. Erilaisten aineiden käyttö päihteinä

Lähes kaikki Stoorin asiakkaat ovat päihdeongelmaisia. Suuri osa asiakkaista käyttää useampaa kuin yhtä päihdyttävää ainetta. Päihteiden käyttöä koskevaan kysymykseen vastasi 79 asiakasta 81:stä. Seuraava taulukko 6. kertoo, kuinka moni asiakas on ilmoittanut käyttävänsä **ainakin kyseistä ainetta päihteenä**.

Päihde	vakituisesti asuva N=46		VVA N=34		kaikki N=79	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%

Alkoholi	44	96	34	100	78	99
Kannabis	9	20	8	24	17	22
Amfetamiini	6	13	6	18	12	15
Heroiini	1	2			1	1
Kokaiini	1	2			1	1
Liuottimet			4	12	4	5
alkoholin korvikkeet	1	2	10	29	11	14
muut aineet	1	2	1	3	2	3
Subutex	5	11	2	6	7	9
Lääkkeet	14	30	9	26	23	29

Taulukko 6. Eri aineiden käyttö päihteinä

Alkoholi on ylivoimaisesti käytetyin päihde haastateltujen keskuudessa. Yhtä vastannutta lukuun ottamatta kaikki asiakkaat käyttävät alkoholia. Asunnottomista jokainen käyttää alkoholia. Pelkästään alkoholia ilmoitti käyttävänsä hieman yli puolet haastatelluista. Toiseksi yleisimpiä Stoorin asiakkaiden käyttämiä päihteitä ovat **erilaiset lääkkeet**. Niitä ilmoitti käyttävänsä päihteenä runsas neljännes vastaajista. Lääkkeiden käyttö on suhteellisesti yleisempää niiden keskuudessa, joilla on vakituinen asunto. Lähes kaikki, jotka kertoivat käyttävänsä lääkkeitä päihteenä, käyttävät bentsodiatsepiineja. Heistä suuri osa mainitsi Diapamin nimeltä. Lisäksi käytetään unilääkkeitä ja mielialalääkkeitä.

Jotakin huumausainetta käyttää 30 % (24) Stoorin asiakkaista. Heistä 10 käyttää huumeita suonen sisäisesti. Jonkin huumausaineen ilmoitti **ensisijaiseksi** päihteesi vain neljä vastaajaa (5 %), jotka kaikki käyttivät huumausaineita suonen sisäisesti. Huumausaineista eniten käytetty on kannabis ja toiseksi eniten käytetty amfetamiini. Kannabista käyttää neljännes asunnottomista ja viidennes vakituisesti jossakin asuvista. Asunnottomien joukossa on suhteellisesti enemmän myös amfetamiinin käyttäjiä kuin vakituudessa asuvien joukossa. Heroiinia ilmoitti käyttävänsä vain yksi kaikista haastatelluista asiakkaista. Subutexin huumeikäyttöä on seitsemällä asiakkaalla. Mielenkiintoista on, että lisäksi viidellä asiakkaalla, jotka ilmoittivat käyttävänsä vain alkoholia, on ollut jossakin vaiheessa myös huumeiden käyttöä. Tämä ilmenee haastattelukysymyksestä, jolla kartoitettiin eri päihteiden käytön aloitusikää.

Vailla vakituista asuntoa olevien joukossa pelkän alkoholin käyttäjien osuus on selvästi pienempi kuin koko aineistossa, huumeiden käyttäjien ja korvikkeiden käyttäjien osuus vastaavasti selvästi suurempi. Jotakin huumausainetta käyttää asunnottomista 43 %. Heistä kovien huumeiden käyttäjiä on puolet. Myös kaikki haastatellut korvikkeita käyttävät asiakkaat ovat yhtä lukuun ottamatta asunnottomia.

10. Päihteiden käyttäjien erilaiset tyypit

Stoorin asiakkaista suuri osa käyttää useita eri päihteitä. Tästä huolimatta **voidaan erottaa selvästi erilaisia päihteidenkäyttäjätyyppjejä, jotka on seuraavassa luokiteltu neljään pääryhmään**. Luokittelussa on otettu huomioon päihteiden käytön kokonaisuus: mitä päihdettä asiakas käyttää ensisijaisesti ja kuinka usein hän käyttää eri päihteitä. Näin on saatu seuraavat käyttäjätyyppit:

- 1) ainoastaan alkoholia käyttävät: ”alkoholistit”, 43 asiakasta
- 2) alkoholia ja lääkkeitä käyttävät: ”sekakäyttäjät”, 9 asiakasta
- 3) huumausaineita käyttävät: ”huumeiden käyttäjät”, 20 asiakasta, (joista puolet suonen sisäisesti)
- 4) korvikkeiden käyttäjät, 8 asiakasta

Vain yksi haastatelluista ilmoitti, ettei hän käytä mitään päihteitä.

Alkoholistien ryhmä on selkein ja suurin asiakasryhmä. Voidaan kuitenkin esittää pieni varaus, että jotkut alkoholisteista eivät ehkä ole halunneet mainita muita käyttämiään päihteitä.

Sekakäyttäjiksi on luokiteltu asiakkaat, jotka ovat ilmoittaneet vain alkoholin ja lääkkeet. Haastattelussa kysyttiin, käyttävätkö he lääkkeitä päihteinä. On kuitenkin vaikea sanoa onko aina kysymys päihdekäytöstä.

Korvikkeiden juojiksi on luokiteltu ne, jotka ovat ilmoittaneet käyttävänsä alkoholin korvikkeita. Osa korvikkeiden juojista käyttää myös liuottimia. Jos korvikkeiden käyttäjällä on ollut myös kovien huumeiden käyttöä, hänet on kuitenkin luokiteltu huumeiden käyttäjäksi.

Huumeiden käyttäjiksi on luokiteltu kaikki, joilla on laittomien huumausaineiden käyttöä. Poikkeuksena ovat sellaiset aineistossa esiintyvät asiakkaat, jotka käyttävät esimerkiksi päivittäin alkoholia ja alkoholin korvikkeita ja kerran kuukaudessa tai harvemmin kannabista. Heidät on luettu korvikkeiden käyttäjiksi.

11. Stoorin päihteidenkäyttäjryhmien erityispiirteet

Tässä kappaleessa tarkastellaan Stoorin asiakaskuntaa päihteiden käyttäjätyyppien mukaan. Miten eri päihteiden käyttäjäryhmät poikkeavat toisistaan taustojensa ja palvelujen käytön suhteen? Taustamuuttujana käytetään edellä kuvattua ryhmittelyä alkoholisteihin, huumeiden käyttäjiin, korvikkeiden juojiin ja alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjiin.

Asumistilanne

Pelkästään alkoholia tai alkoholia ja lääkkeitä sekaisin käyttävät asuvat muita päihteiden käyttäjiä useammin vakituudessa asunnossa Helsingissä. On kuitenkin huomattava, että alkoholisteista varsin suuri osa (35 %) on myös asunnottomia. Huumeiden käyttäjistä puolet ja korvikkeiden juojista jopa 87 % on vailla vakituista asuntoa.

Alkoholisteista noin puolet asuu vuokra-asunnossa. Toinen puoli asuu hyvin monella eri tavalla: heidän joukossaan on yksi omistusasunnossa asuva, loput asuvat asuntoloissa ja ulkosalla. Alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjät asuvat yhtä ulkona asuvaa lukuun ottamatta vuokra-asunnossa. Huumeiden käyttäjillä ulkona asuminen ja tilapäisesti erilaisin järjestelyin asuminen on selvästi yleisempää kuin alkoholisteilla. Viidennes huumeiden käyttäjistä asuu ulkona ja neljannes ainakin toisinaan ulkona. Asuntoloissa asuvia on huumeiden käyttäjien joukossa hyvin vähän. Korvikkeiden juojista sen sijaan suurin osa (63 %) asuu asuntoloissa ja yhteismajoituksissa. Neljannes korvikkeiden juojista asuu kokonaan ulkona.

Ikäjakaumat

Eri päihteiden käyttäjäryhmät ovat hieman erilaisia ikäjakaumiltaan. Alkoholisteista suurin osa on 40–59 -vuotiaita. Runsas viidennes heistä on yli 60-vuotiaita. Alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjien ikäjakaumat painottuvat samoihin ikäluokkiin. Pelkästään alkoholia käyttävien keski-ikä on 52 vuotta ja sekakäyttäjien hieman alhaisempi. Huumeiden käyttäjät sen sijaan ovat selvästi nuorempia. Heidän keski-ikänsä on kymmenen vuotta alhaisempi kuin alkoholistien.

Joukossa on myös Stoorin asiakkaiksi hyvin nuoria, alle 30-vuotiaita huumeiden käyttäjiä. Tästä huolimatta Stoorin asiakkaina olevat huumeiden käyttäjät ovat huumeiden käyttäjiksi melko iäkkäitä. Esimerkiksi Munkkisaaren palvelukeskuksessa vuonna 2001 välineitä vaihtamassa käyneiden huumeiden käyttäjien keski-ikä oli 24 vuotta.

Korvikkeiden käyttäjät ovat Stoorin asiakkaista iäkkäimpiä. He ovat tyypillisimmin 50–59 -vuotiaita. Kukaan haastatelluista korvikkeiden käyttäjistä ei ole alle 40-vuotias.

Tulon lähteet

Eri päihteiden käyttäjäryhmät poikkeavat toisistaan myös sen mukaan, mistä he saavat tulonsa. Alkoholisteilla tulonlähteenä on useimmiten eläke tai työttömyyskorvaus. Alkoholisteista runsas neljäsosa saa myös asumistukea tai muita korvauksia, ja runsas viidesosa toimeentulotukea. Alkoholien ja lääkkeiden sekakäyttäjien tärkeimmät tulon lähteet ovat eläkkeet ja asumistuki tai muut avustukset. Heistä kukaan ei saa työttömyyskorvausta.

Huumeiden käyttäjien tulon lähteet ovat hyvin moninaisia. Keskeisin tulon lähde on työttömyyskorvaukset. Huumeiden käyttäjissä on muita ryhmiä enemmän toimeentulotukiasiakkaita. Mihinkään muuhun ryhmään, kuin huumeiden käyttäjiin, kuuluvat asiakkaat eivät kertoneet saavansa tuloa rikosten avulla. Rikokset ilmoitti tulon lähteeksi hieman alle kolmannes huumeiden käyttäjistä. Korvikkeiden käyttäjien tulonlähteet ovat pääasiassa eläkkeissä ja työttömyyskorvauksissa.

Fyysinen ja psyykinen terveys

Terveydentilansa parhaaksi kokevat yllättäen korvikkeidenjuojat, joista kolme neljästä arvioi terveydentilansa hyväksi tai erittäin hyväksi. Huonoksi tai erittäin huonoksi heistä kokee terveydentilansa vain 13 %. Korvikkeiden juojat toisaalta tuntevat muita useammin kipuja ja muita vaivoja. Samoin heistä monet kertoivat vakavista oireista ja todetuista sairauksista. Heikoimmaksi arvioivat terveydentilansa alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjät ja huumeiden käyttäjät. Sekakäyttäjistä 72 % kokee terveydentilansa huonoksi tai erittäin huonoksi ja huumeiden käyttäjistä puolet.

Vähiten psyykkisiä oireita kokevat alkoholistit. Runsaalla kolmanneksella heistä ei kertomansa mukaan ole oireita. Sen sijaan suuri osa alkoholisteista on satunnaisesti masentuneita. Jatkuvasti masentuneita on eniten sekakäyttäjissä. Päihteiden käyttöön liittyvät psykoottiset oireet ovat yleisimpiä korvikkeiden käyttäjillä, joista neljäsosa kokee niitä. Huumeiden käyttäjillä on muita enemmän psykoottisia oireita liittyen päihteiden käyttöön. Heillä on suhteellisen usein myös muulloin ilmeneviä psykoottisia oireita.

psykinen tila	alkoholistit N=43		huumeiden käyttäjät N=20		korvikkeiden juojat N=8		sekakäyttäjät N=8		kaikki N	
	lkm	%	lkm.....%		lkm	%	Lkm	%	lkm	%
ei oireita	14	33	5	25	2	25	2	25	23	29
satunnaisesti masentunut	17	40	4	20	2	25	1	13	24	30
jatkuvasti masentunut	5	12	2	10	1	13	2	25	10	13
päihteiden käyttöön liittyen	4	9	6	30	3	38	1	13	14	18

psykoottisia oireita										
muulloinkin psykoottisia oireita	3	7	3	15	0	0	2	25	8	10
	43	100	20	100	8	100	8	100	79	100

Taulukko 7. eri päihteidenkäyttäjryhmiin kuuluvien asiakkaiden arvio terveydentilastaan

STOORIN ASIAKKUUS

12. Stoorissa käynti

Stoorissa käydään kaikkein yleisimmin useita kertoja viikossa, mutta ei päivittäin (katso taulukko 8). Useita kertoja viikossa käy noin kolmannes kaikista asiakkaista. Päivittäin kävijöitä on 17% asiakkaista. **Asunnottomista huomattavasti suurempi osa kuin muista asiakkaista käy Stoorissa päivittäin.** Asunnottomien Stoorin käyttö onkin enimmäkseen päivittäistä tai useamman kerran viikossa tapahtuvaa. Vakituisesti asuvista sen sijaan harva käy päivittäin, mutta heistakin huomattava osa käy useamman kerran viikossa. Vakituisesti jossakin asuvien joukosta runsas neljännes käy Stoorissa 1–2 kertaa kuukaudessa.

Stoorin henkilökunnan mukaan kesäaika on paitsi Stoorin hiljaisinta aikaa, myös aikaa, jolloin Stoorissa käy eniten satunnaisia asiakkaita. Koska haastattelut tehtiin kesäkuussa, saattaa aineistossa olla hieman tavallista enemmän sellaisia asiakkaita, jotka käyvät Stoorissa vain harvoin.

asiakas käy Stoorissa	vakituisesti asuva		VVA		kaikki	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
päivittäin	3	6	11	32	14	17
useamman kerran viikossa	14	30	12	35	26	32
kerran viikossa	10	21	5	15	15	19
1-2 kertaa kuukaudessa	13	28	4	12	17	21
harvemmin kuin 1-2 kertaa kuukaudessa	7	15	2	6	9	11
	47	100	34	100	81	100

Taulukko 8. Vakituisesti asuvien ja vailla vakituisesti asuvien käyntitiheys Stoorissa

Asunnottomien kiinnittymisestä Stooriin kertoo myös se, että **kaikista päivittäin Stoorissa käyvistä asiakkaista valtaosa (79 %) on vailla vakituista asuntoa.** Vastaavasti kerran, kaksi kuukaudessa tai harvemmin käyvistä asiakkaista suurin osa on vakituisesti jossakin asuvia.

Stoorin huumeiden käyttäjä- ja korvikkeiden käyttäjäasiakkaat käyvät tiheämmin Stoorissa kuin muut päihteiden käyttäjät. Päivittäin käyviä on molemmissa ryhmissä suhteessa enemmän kuin muissa asiakkaissa. Erityisen tiheään Stoorissa käyvät korvikkeiden juojat, joista 63% käy joko päivittäin tai useamman kerran viikossa.

13. Stoorin palvelujen käyttö

Haastatteluissa kysyttiin, mitä Stoorin palveluja asiakkaat käyttävät. Suurin osa asiakkaista käyttää useampaa kuin yhtä palvelua. Seuraava taulukko kertoo, kuinka moni asiakas käyttää **ainakin kyseistä Stoorin palvelua.**

palvelu	vakituisesti asuva	VVA	kaikki
---------	--------------------	-----	--------

	N=47		N=33		N=81	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
kahvila, ruokailu	45	96	32	97	77	96
pyykinpesu	9	19	17	52	26	33
peseytyminen	8	17	23	70	31	39
puhtaat vaatteet	15	32	19	58	34	43
sairaanhoidajan palvelut	7	15	7	21	14	18
keskustelu henkilökunnan kanssa	32	68	25	76	57	71
sosiaalityöntekijän palvelut 1)	18	38	13	39	31	38
lääkärin palvelut	4	9	4	12	8	10
hoitoonohjauspalvelut	4	9	8	24	12	15
mahdollisuus levätä	10	21	13	39	23	29
mahdollisuus oleskella ja seurustella	32	68	23	70	55	69
puhelin	15	32	18	55	33	41
netti	8	17	5	15	13	16
retket/tapahtumat	13	28	10	30	23	29
tavarasäilytys	7	15	12	36	19	24
asiointiapu/saattaminen sairaalaan/ virastoon	4	9	5	15	9	11
hiustenleikkaus	14	30	9	27	23	29
lehtien luku	3	6	1	3	4	5

1) Stoorissa oli sosiaalityöntekijä vuoden 2004 maaliskuun loppuun saakka.

Taulukko 9. Stoorin palvelujen käyttö

Eniten käytetty Stoorin palvelu on kahvila- ja ruokailupalvelu. Sitä käyttävät lähes kaikki (96%) asiakkaat. Toiseksi eniten käytetään **mahdollisuutta keskustella henkilökunnan kanssa**. Tätä mahdollisuutta käyttävät asunnottomat enemmän kuin ne, joilla on asunto. Molemmille ryhmille myös mahdollisuus oleskella ja seurustella ovat tärkeitä.

Asunnottomat käyttävät lähes kaikkia Stoorin palveluja enemmän kuin ne, joilla on vakituinen asunto. Ainoat poikkeukset ovat netin käyttö ja hiusten leikkaus. **Erityisesti asunnottomien asiakkaiden palvelujen käyttö painottuu ruokailuun, henkilökohtaisen hygienian hoitoon ja vaatehuoltoon.**

Haastateltavia pyydettiin **nimeämään kolme Stoorin palvelua, joista on ollut eniten apua heille**. Palveluja ei pyydetty laittamaan tärkeysjärjestykseen. Voidaan kuitenkin olettaa, että ensiksi mainittu tärkeimpänä pidetty palvelu. Kaikki asiakkaat eivät nimenneet kuin 1-2 palvelua. Seuraavassa taulukossa on esitetty kunkin mainitun palvelun kohdalla, kuinka moni nimesi sen ensimmäisenä, kuinka moni toisena ja kuinka moni kolmantena.

palvelut joista asiakkaalle on ollut eniten hyötyä Stoorin asiakkaille	nimennyt ensimmäisenä asiakkaiden lkm	nimennyt toisena asiakkaiden lkm	nimennyt kolmantena asiakkaiden lkm
kahvila ja ruokailu	34	10	11
henkilökunta, keskustelut henkilökunnan kanssa	20	13	8
oleskelu seurustelu kavereiden kanssa	6	8	8
lepo- ja suojapaikka kylmältä ja rauhattomuudelta	7	3	6
peseytyminen ja pyykinpesu, puhtaat vaatteet	4	18	12
sosiaalityöntekijän palvelut	3	1	1
puhelin, netti, lehdet	2	5	3
hoitoonohjaus	1		
lääkäripalvelut	1	2	

asiointiapu	1	1	
retket		2	1
hiusten leikkuu			1
	79	63	51

Taulukko 10. Kolme palvelua, joista on ollut eniten hyötyä asiakkaalle

Vastauksista näkyy selvästi, että keskeisimmäksi palveluksi koettiin mahdollisuus syödä ja juoda kahvia Stoorissa. Toinen selvimmän esiin nouseva palvelu on keskustelu henkilökunnan kanssa. Eniten käytettyjä palveluja pidetään siis myös itselle hyödyllisimpinä. Vapaamuotoisina annetuista vastauksista tulee voimakkaasti esiin, että Stoorissa työskenteleviä sinänsä, heidän persooniaan, empaattisuuttaan ja tukeaan, pidettiin Stoorin parhaimpana asiana kahvilapalvelujen rinnalla.

Kolme neljäsosaa asiakkaista on sitä mieltä, että Stoorissa on tarpeeksi palveluja. Noin joka kymmenes asiakas on sitä mieltä, että palveluja ei ole riittävästi. Asunnottomien joukossa on suhteellisesti enemmän lisää palveluja toivovia. Osa asiakkaista (13 %) ei osannut ottaa kantaa palvelujen riittävyyteen. Ne, joiden mielestä palveluja ei ole riittävästi toivovat ruokapalvelujen lisäämistä, lämmintä ruokaa joka päivä ja saunaa kerran pari viikossa. Myös sosiaalityöntekijän ja työn hakijan/välittäjän palvelua toivotaan.

Haastatteluissa kysyttiin myös erikseen tarvetta **sosiaalityöntekijän palveluille Stoorissa**. Suurin osa (69 %) asiakkaista ilmoitti, että käyttäisi sosiaalityöntekijän palveluja, jos Stoorissa olisi niitä tarjolla. Hieman suurempi osuus asunnottomista kuin vakituisesti asuvista käyttäisi palveluja. Perustelut sosiaalityöntekijän palvelujen käytölle pyydettiin antamaan vapaamuotoisina. Asiakkaat esittivät seuraavantyyppisiä perusteluja:

”antaa hyviä neuvoja etuuksista”; ”helpottaisi asioiden hoitoa”; ”käyttäisin jatkuvasti, paljon helpompaa täällä”; ”antaa apua talouteen”; ”aivan varmasti käyttäisin, joku täällä tietäisi realistisen tilanteen, joka ymmärtäis ja selittäis”; ”auttaa ja kuuntelee ihmisiä täällä paikan päällä henkilökohtaisesti”; ”koska olisi tässä lähellä auttamassa kaikkia”; ”asioita olisi helpompi hoitaa täältä käsin”; ”se voisi auttaa, voisi jutella, tänne on helppo tulla”; ”nevoja ja apua papereiden täyttämiseen ja henkistäkin apua”; ”asuntoasioiden järjestämiseksi”; ”helpottaa asioita huomattavasti, monien ihmisten ulottuvilla, helposti tavoitettavissa, helppo jutella”; ”auttaa kommunikoimalla jonkun muun sosiaalivirkailijan kanssa”; ”ei tarvitsisi mennä estoon ja voisi kysyä neuvoja”; ”kun elämä menee täysin tukkoon, osaisi opastaa minne mennä. Ainakin henkilönä olla tukena”

Perustelut liittyvät useimmiten **palvelun saatavuuteen ja matalaan kynnykseen**. Stooriin on helpompi tulla kuin sosiaalitoimistoon. Palvelu on lähellä ja hoituu samalla, kun asiakas muutenkin käy Stoorissa. Lähes yhtä paljon perustelut liittyvät palvelun **inhimillisyyteen ja henkiseen tukeen**. Stoorissa aikaisemmin työskennellyt sosiaalityöntekijä koetaan hyväksi ja luotettavaksi ihmiseksi: *”hyvä, että pystyi olemaan ihmisten keskellä, auttamaan ihmisiä hädässä”; ”ennen sosiaalityöntekijä oli ihana, monessa asiassa neuvoi, olisi hyvä että olis täällä ihmisten kanssa”; ”hän oli todella upea ihminen, osas auttaa ihmisiä, oli paikan päällä”; ”otti ihmisenä, neuvoi, on luottamuksen arvoinen”; ”auttoi paljon ennen, pitäis olla edelleen”; ”tehtiin eläkelaskelmia; omaeläke ja täyseläke eroja laskettiin, ulosottojutut siihen kanssa”.*

Jotkut asiakkaat eivät itse mielestään välttämättä tarvitsisi sosiaalityöntekijän palvelua, mutta ajattelevat muita Stoorin asiakkaita: *”esimerkiksi pyörätuolikaverin laskut voisi maksaa; ”hyvä että on, jotkut ei aina pääse ton Tallinnan aukion yli sosiaalitoimistoon.”; ”se sopii näille ihmisille, itse en käyttäisi”; ”en tarvitse, olen omillani. Kavereiden takia olisi hyvä, jos sosiaalityöntekijä kävisi Stoorissa”.*

Käsitykset sosiaalityöntekijän tarpeellisuudesta Stoorissa eroavat hieman eri päihteiden käyttäjäryhmien välillä. *Sosiaalityöntekijän palveluita kaipaavat eniten alkoholin korvikkeiden käyttäjät ja huumeiden käyttäjät.* Korvikkeiden käyttäjistä 88 % ja huumeiden käyttäjistä 85 % käyttäisi sosiaalityöntekijän palveluita Stoorissa. Vastaavasti alkoholisteista palveluita käyttäisi 60 % ja sekakäyttäjistä 71 %.

MUUT PALVELUT

14. Muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttö

Noin puolet asiakkaista on sitä mieltä, että he eivät saisi mistään muualta vastaavia palveluja kuin Stoorista. Vastaavia palveluja uskoo saavansa vakituisesti asuvista 21% ja asunnottomista 24%. Loput, joita on noin neljännes kaikista haastatelluista, eivät osaa sanoa saisivatko palvelut muualta.

Eri päihteiden käyttäjäryhmistä alkoholistit ovat kaikkein epävarmimpia siitä, saisivatko he vastaavat palvelut jostain muualta, jos Stooria ei olisi. Puolet alkoholisteista ei usko saavansa vastaavia palveluja ja loput vajaa kolmannes ei osaa sanoa. Kaikkein varmimpia siitä, että vastaavia palveluja ei olisi muulta saatavilla, ovat alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjät sekä korvikkeiden käyttäjät. Sekakäyttäjistä 67 % ja korvikkeiden käyttäjistä 57 % uskoi, ettei saisi vastaavia palveluja muualta.

Haastatelluilta Stoorin asiakkailta kysyttiin myös muiden sosiaali- ja terveystalvelujen käytöstä. Seuraava taulukko kertoo *kuinka moni asiakas on käyttänyt viimeisen vuoden aikana kyseisen sosiaali- ja terveydenhuollon yksikön palvelua.*

palveluyksikkö	vakituisesti asuva N=46		VVA N=33		kaikki N=79	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
oman alueen sosiaalitoimisto	20	43	10	30	30	38
erityissosiaalitoimisto	8	17	16	48	24	30
tk:n tai sairaalan poliklinikka	25	54	20	61	45	57
tk:n tai muun (som.) sairaalan osasto	5	11	11	33	16	20
HUS:n infektiosairauksien poliklinikka	1	2	2	6	3	4
HUS:n infektiosairauksien osasto			1	3	1	1
mielenterveystoimisto	4	9			4	5
psykiatrinen sairaala	5	11			5	6
HUS:n päihdepsykiatrian poliklinikka	1	2	5	15	6	8
HUS:n päihdepsykiatrian osasto	1	2	2	6	3	4
Munkkisaaren palvelukeskus	2	4	2	6	4	5
Terveysneuvontapiste Vinkki	4	9	5	15	9	11
Liikkuva terveysneuvontayksikkö(1	0	0	0	0	0	0
Kurvin huume-poliklinikka	3	7	1	3	4	5
A-klinikka tai nuorisoasema	15	33	8	24	23	29
Hangonkadun katkaisuhuolto-osasto	4	9	11	33	15	19
Munkkisaaren huume-katkaisuyksikkö	1	2	1	3	2	3
päihdehuollon kuntoutuslaitos	2	4	5	15	7	9
päihdehuollon asumispalvelu	2	4	1	3	3	4
seurakunnan diakonia	13	28	7	21	20	25
Aids-tukikeskus tai Positiiviset ry	0	0	0	0	0	0

jokin muu	5	11	13	39	18	23
en asioi missään	8	17	2	6	10	13
		100				100

(1 Liikkuva terveysneuvontayksikkö on pysähtynyt Stoorin edessä vasta tutkimuksen teon jälkeen, eli 2.7. lähtien

Taulukko 11. Vakituisesti asuvien ja vailla vakituista asuntoa olevien muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttö viimeisen vuoden aikana.

Kaikkein eniten asiakkaat ovat käyttäneet viimeisen vuoden aikana **terveydenhuollon poliklinikkapalveluja**. Yli puolet asiakkaista on käynyt terveyskeskuksen tai sairaalan poliklinikalla. Seuraavaksi käytetyimpiä ovat sosiaalitoimiston palvelut. Haastateltujen joukossa on kuitenkin 34 (42 %) asiakasta, jotka eivät ole viimeisen vuoden aikana käyneet lainkaan sosiaalitoimistossa.

Asunnottomat ovat suhteellisesti muita enemmän käyttäneet sosiaalitoimistojen ja terveydenhuollon palveluja. Erityisesti vailla vakituista asuntoa olevat ovat hakeutuneet poliklinikoille enemmän kuin mihinkään muuhun palveluun. Mielenterveyspalveluja ja psykiatrisia palveluja sen sijaan ovat käyttäneet vain vakituisesti asuvat. Päihdepsykiatrian poliklinikalla on käynyt suhteessa enemmän asunnottomia. Vakituisesti jossain asuvista kolmannes oli käynyt A-klinikalla ja vastaavasti asunnottomista kolmannes oli ollut Hangonkadun katkaisuhuolto-osastolla. Seurakunnan diakoniatyön palveluja oli käyttänyt neljännes kaikista haastatelluista asiakkaista. Asunnottomista oli merkittävä osa (39 %) käynyt lisäksi muita palveluita, joista yleisimmin mainittu oli Kalkkers.

Eri päihteiden käyttäjäryhmistä huumeiden käyttäjät ovat käyttäneet erityisesti oman alueen sekä sosiaalitoimiston ja erityissosiaalitoimiston palveluja ja poliklinikkapalveluja. Kaikkein eniten poliklinikkapalveluja ovat käyttäneet korvikkeiden juojat ja alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjät. Korvikkeiden juojat ovat olleet myös somaattisten sairaaloiden osastoilla muita useammin. He ovat käyttäneet lisäksi muita useammin Hangon kadun katkaisuhuoltoaseman ja Kalkkersin palveluja. Alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjät ovat taas käyttäneet muita hieman useammin A-klinikkapalveluja.

Alkoholitit ovat käyttäneet muita päihteidenkäyttäjäryhmiä selvästi vähemmän sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Eniten alkoholitit, niin kuin muutkin ryhmät, ovat käyttäneet poliklinikkapalveluja. Poliklinikkapalvelujenkin käyttö on heillä kuitenkin vähäisempää kuin muilla päihteidenkäyttäjäryhmillä. Samoin on sosiaalitoimiston palvelujen käyttö selvästi vähäisempää kuin huumeiden ja korvikkeiden käyttäjillä.

Kaikista haastatelluista 10 (12 %) ilmoitti, ettei ole käyttänyt mitään palveluja. **Palveluja käyttämättömät** asiakkaat ovat kaikki miehiä. He ovat hieman iäkkäämpiä kuin muut haastatellut miehet. Yhtä lukuun ottamatta he käyttävät pelkästään alkoholia, jota juovat päivittäin. Heistä kaksi on vailla vakituista asuntoa. Yhtä lukuun ottamatta he kaikki käyttävät Stoorin kahvila ja ruokailupalvelua. Neljä käyttää pelkästään kahvila- ja ruokailupalveluja. Muut käyttävät 3-6 muuta Stoorin palvelua: pyykin pesua, mahdollisuutta peseytymistä, puhtaita vaatteita, keskustelua henkilökunnan kanssa, sosiaalityöntekijän palveluja, lääkärin palveluja, mahdollisuutta oleskella ja seurustella, käydä retkillä jne.

Vain yhdestä kahteen muuta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelua käyttäviä on haastatelluista 37 %. Osa on käyttänyt pelkästään joko oman alueen sosiaalitoimiston, eston tai terveyskeskuksen poliklinikan palveluja. Osa on käynyt sekä sosiaalitoimistossa että terveyskeskuksen poliklinikalla tai päihdehuollon palveluissa.

Erityisen paljon eri sosiaali- ja terveystalveluja käyttäneet olivat lähes kaikki asunnottomia. Enemmän kuin viittä eri sosiaali- ja terveystalvelua käyttäneistä kymmenestä asiakkaasta kaikki ovat huumeiden tai alkoholin korvikkeiden käyttäjiä. Kaikkein eniten sosiaali- ja terveystalveluja käyttävät kaksi asiakasta ovat huumeiden käyttäjiä, jotka ovat myös olleet päihdepsykiatrian asiakkaina. He käyttävät myös Stoorissa lähes kaikkia sen talveluja.

Noin 40 % asiakkaista ei saa mielestään riittävästi sosiaali- ja terveystalveluja. Näin kokevat erityisesti korvikkeiden käyttäjät ja sekakäyttäjät. Kysyttäessä mitä talveluja, vastasivat yllättävän monet tarvitsevansa lääkärin enemmän talveluja. Monet kokevat, ettei heidän tilaansa oteta riittävän vakavasti eikä heitä kuunnella. Aikoja on vaikea saada eikä jakseta enää ”tapella”. Myös sosiaalityöntekijän talveluja tarvittaisiin lisää. Asunnottomilla asunnon järjestäminen nousi esiin ensimmäisenä tarpeena.

TÄRKEIMMÄT HAVAINNOT

Stoorin asiakkaille on yhteistä päihteiden käyttö. Asiakkaiden joukosta erottuu neljä erilaista päihteidenkäyttäjryhmää. Alkoholisteja on vähän yli puolet, huumeiden käyttäjiä neljännes, korvikkeiden juojia yksi kymmenesosa ja alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjiä samoin yksi kymmenesosa. Valtaosa erilaisten päihteiden käyttäjistä nimeää kuitenkin ensisijaiseksi päihteekseen alkoholin.

Merkittävä joukko Stoorin asiakkaista on Itä-Helsingissä asuvia keski-ikäisiä tai vanhempia alkoholistimiehiä. Naisia on Stoorin asiakkaista hieman enemmän kuin joka kymmenes. Suhteessa naisia on eniten alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjissä ja yllättävästi myös korvikkeiden juojissa.

Stoorin asiakkaat ovat melko iäkkäitä. Asiakkaiden enemmistö kuuluu ikäluokkaan 40-59-vuotta. Vakituksessa asunnossa asuvat alkoholistit muodostavat asiakaskunnan vanhimman ryhmän. Huumeiden käyttäjät ovat keskimäärin nuorempia kuin muut asiakkaat. Huumeiden käyttäjiksi hekin ovat kuitenkin melko iäkkäitä. Asunnottomat, joista vajaa kolmannes on huumeiden käyttäjiä, ovat hieman muita asiakkaita nuorempia.

Vajaa kolmannes Stoorin asiakkaista käyttää tai on joskus käyttänyt huumeita. Tutkimuksen tekoajankohtana joka viides Stoorin asiakas käytti jotakin laitonta huumausainetta. Huumeiden käyttäjien osuus Stoorin asiakkaista on todennäköisesti vielä suurempi, koska osa huumeiden käyttäjiksi tiedetyistä asiakkaista jouduttiin rajaamaan haastattelujen ulkopuolelle. Näin siksi, että henkilökunta arvioi heidät psyykkisesti liian huonokuntoisiksi ja käyttäytymiseltään arvaamattomiksi. Haastattelujen perusteella näyttää siltä, että ainakin aikaisempaa huumetaustaa on myös monella alkoholistiksi itsensä identifioivalla.

Stoorin asiakaskunnassa on romanien osuus selkeästi suurempi kuin koko väestössä. Lähes joka kymmenes asiakas on etniseltä taustaltaan romani. Stoorin romanien joukossa on asunnottomia suhteessa saman verran kuin muissakin asiakkaissa. Alkoholi on selvästi romanien pääpähde, mutta muidenkin päihteiden käyttäjiä on heidän joukossaan.

Stoorissa käy erittäin paljon asunnottomia. Vajaa puolet asiakkaista on vailla vakituista asuntoa ja vajaa viidennes asukkaista on absoluuttisesti asunnottomia, eli ulkona asuvia. Stoorin korvikkeiden käyttäjistä valtaosa ja huumeiden käyttäjistä puolet on asunnottomia. Alkoholisteistakin runsas kolmannes on vailla vakituista asuntoa.

Asunnottomat, erityisesti korvikkeita juovat asunnottomat, käyvät Stoorissa kaikkein useimmin. He käyttävät Stoorin palveluita tyypillisesti päivittäin. Myös huumeiden käyttäjien käyntitiheys on suurempi kuin alkoholistien. Monien päihteiden käyttäjät tarvitsevat myös monia palveluja. Stoorin palvelujen lähes koko kirjoa käyttävät tyypillisesti syrjäytyneimmät päihteiden sekakäyttäjät.

Stoorin keskeinen merkitys suurelle osalle asiakkaita on perustarpeiden tyydyttämisessä. Se tarjoaa myös yhteisön ja suojapaikan. Stoorin käytetyin palvelu on kahvila- ja ruokailupalvelu. Sen merkitys korostuu erityisesti asunnottomien palveluna. Asunnottomille on tärkeää lisäksi mahdollisuus henkilökohtaisen hygienian hoitoon ja vaatehuoltoon. Toinen keskeinen asia, jota Stoorista haetaan, on ***henkilökunnan antama henkinen tuki***. Henkilökunta ja sen asiakkaita arvostava asennoituminen ovat tärkeitä sinänsä. Asiakkaat kertovat tutkimuksessa inhimillisestä kohtelusta, jota he eivät saa muualta.

Suurella osalla Stoorin asiakkaista on huomattavia vaikeuksia asioidensa hoidossa ja he tarvitsevat matalan kynnyksen palveluja. Asiakkaat tuovat voimakkaasti esiin sosiaalityöntekijän palvelujen tarpeen. Kokemukset Stooriin aiemmin sijoitetusta sosiaalityöntekijästä olivat kaikin puolin hyviä. Tarvetta perustellaan sillä, että Stooriin sijoitettu sosiaalityöntekijä mahdollistaa näiden palvelujen käytön matalalla kynnyksellä. Monilla on ylitsepääsemättömiä vaikeuksia kaikessa asiointissa niin sanotuissa normaalipalveluissa. Asiakkaista vajaa puolet ei antamiensa tietojen mukaan ollutkaan kuluneen vuoden aikana käyttänyt oman sosiaalitoimistonsa tai erityissosiaalitoimiston palveluja.

Stoorin asiakkaat ovat terveyskeskusten ja sairaaloiden poliklinikkapalvelujen suurkuluttajia. Erityisesti näitä palveluja käyttävät korvikkeiden juojat ja alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjät. Terveystieteiden päivystyspalvelujen runsas käyttö ja asiakkaiden haastatteluissa kertomat vakavat oireet sekä todetut sairaudet ovatkin hieman ristiriidassa asiakkaiden omien terveydentilaansa koskevien melko positiivisten arvioiden kanssa. Huomattava osa Stoorin asiakkaista koki terveydentilansa kivuista ja vaivoista ja vakavista sairauksista huolimatta erittäin hyväksi tai melko hyväksi. Toisaalta osa asiakkaista arvioi terveydentilansa melko tai erittäin huonoksi. Huonoimmaksi terveydentilansa kokevat huumeiden käyttäjät ja alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjät. Myös asunnottomuus näyttää olevan yhteydessä huonoon terveydentilaan.

Stoorin asiakkaiden keskuudessa on paljon psyykkistä oireilua. Kaksi kolmannesta Stoorin asiakkaista on joko masentuneita tai heillä on psykoottisia oireita. Satunnainen masentuneisuus on yleisin yksittäinen psyykinen oire. Erityisesti alkoholistit ovat useimmin satunnaisesti masentuneita. Jatkuvasti masentuneita asiakkaita, joilla monesti on myös psykoottisia oireita, on noin viidennes Stoorissa kävijöistä. Päihteiden käyttöön liittyvät psykoottiset oireet ovat yleisimpiä huumeiden käyttäjillä ja korvikkeiden juojilla. Niistä kärsii heistä noin kolmannes. Huumeiden käyttäjillä on psykoottisia oireita myös muulloin kuin päihteiden käytön yhteydessä. Kun otetaan huomioon, että kaikkein vaikeimmin oirehtivat asiakkaat jätettiin haastattelututkimuksen ulkopuolelle, voidaan sanoa, että Stoorin asiakaskunnassa on huomattava joukko huumeita ja korvikkeita sekä monia päihteitä sekaisin käyttäviä psyykkisesti huonokuntoisia asiakkaita.